

**RECENZJE
I
OMÓWIENIA**

Agata Dziewulska, *Pokój po konflikcie: Bośnia, Afganistan, Irak. Wnioski dla strategii bezpieczeństwa UE*, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2016, s. 463, ISBN 978-83-937685-2-3

Książka Agaty Dziewulskiej *Pokój o konflikcie: Bośnia, Afganistan, Irak. Wnioski dla strategii bezpieczeństwa UE* dotyczy fragmentu problematyki kluczowej w ostatnim ćwierćwieczu XX i, jak dotychczas, XXI w. Jest nią pytanie o przyszłość państwa. Autorka pisze: „naukowcy prześcigają się w opracowywaniu rozwiązań dotyczących systemów politycznych, wyborczych, sposobów formowania konstytucji, organizacji administracyjnej państwa czy elementów transformacji pokojowej, podczas gdy politycy i wojsko podejmują działania praktyczne: negocjacje, mediacje i interwencje. Żeby bezpieczeństwo zostało osiągnięte, wszystkie te elementy muszą być poukładane w spójną całość”. Paradoksalnie, współcześnie to właśnie brak troski o bezpieczeństwo wymusza natężenie wysiłku w studiowaniu struktur państwowych i w wymyślaniu sposobów jego wzmocnienia. Destabilizacja w konsekwencji newralgicznych części świata nie pozostawia wyboru prócz rewaluacji systemów organizacji i zarządzania terytorium, społeczeństwem (lub społeczeństwami), zasobami i ryzykiem. Dziewulska pisze: „punktem wyjścia do określenia przygotowania Unii, jej państw i instytucji do zapewnienia ochrony społeczeństwu europejskiemu jest analiza teorii związanych z rozwiązywaniem konfliktów zbrojnych i stabilizacją polityczną miejsc newralgicznych. Ze studiów tych teorii wynika fundamentalna rola sposobu organizacji władzy państwowej i instytucji, przez które ma być realizowana”. Autorka rzetelnie spełnia obietnicę przedstawienia pozycji teoretycznych dotyczących oddziaływania na konflikty zbrojne. Obszerne studia połączone są ze szczegółową analizą elementów konstruujących władzę państwową. Dziewulska oddaje się w niej badaniu decentralizacji władzy państwowej, funkcjonowaniu systemów politycznych w społeczeństwach doświadczonych działaniami wojennymi, alternatyw w angażowaniu zwaśnionych grup w rządzenie wspólnym państwem, roli pozornie tylko postronnych uczestników zdarzeń międzynarodowych w organizowaniu nowych władz.

Początkowo, na fali entuzjastycznego stosunku do globalizacji, przewidywano koniec wielkiej instytucji. Politykę miało zastąpić zarządzanie, racjonalność substancjalną racjonalność instrumentalna, pluralizm systemowy – wspólny światowy fundament liberalno-demokratyczny, a wielokulturowość miała wywoływać przyjazne współzycie wszystkich oparte na

pełnym i szybkim respektowaniu praw człowieka. Wszystko to, w zderzeniu z rzeczywistością, okazało się intelektualnie nietrafne. Autorka – idąc tropem strategicznych dokumentów Unii Europejskiej i Organizacji Narodów Zjednoczonych – przedstawia aksjologię współczesnych konfliktów i mechanizmy ich uwalniania. Dochodzi do przekonania, że nie tylko powody prowadzenia walk są niezmiennie od lat, ale także – wbrew oczekiwaniom intelektualistów – sposób ich prowadzenia jest coraz bardziej bezpardonowy. Konflikty są coraz bardziej krwawe, przywłaszczają coraz więcej domen intelektualnych, emocjonalnych i tych dotyczących wartości. I – pomimo teoretycznie rosnącego arsenału środków ujarzmiania niebezpieczeństwa – coraz więcej jest bezkarności w prowadzeniu wojen.

Przedstawiona książka Agaty Dziewulskiej zawiera analizy trzech przypadków: Bośni, Afganistanu i Iraku. We wszystkich tych krajach toczyła się lub toczy nadal wojna i we wszystkich trzech uczestnikiem konfliktu były państwa Unii Europejskiej i państwa wchodzące w skład NATO, włącznie z Polską, występującą w obu tych rolach. Autorka tłumaczy, że „w Bośni międzynarodowe: wojsko i administracja funkcjonują nieprzerwanie od ponad dwunastu lat i to tam Unia Europejska rozlokowała swoją pierwszą misję WPZiB, przez co Bośnia stała się swojego rodzaju laboratorium do rozwijania misji zewnętrznych UE. Interwencje w tych trzech państwach są zbliżone do siebie w czasie, siły międzynarodowe w jakiś sposób zaangażowane są nadal, a same działania trwają już na tyle długo, że można je opisać i ocenić, jakie przyniosły skutki”. Choć Autorka zastrzega, że celem przybliżenia trzech przypadków nie jest znalezienie złotej formuły na skuteczną i uniwersalną regulację relacji między walczącymi grupami przez ustanowienie struktur władzy państwowej, to podejmuje starania zbadania skuteczności tych wszystkich lub większości rozwiązań, które dotychczas stosowano wobec konieczności odbudowy państwa. „Wszystkie trzy konflikty toczą się pomiędzy grupami podzielonymi wzdłuż przynależności etnicznej i religijnej, i mają niesymetryczne rozmiary grup. Ponadto we wszystkich zastosowano jakąś formę *power-sharing*, choć stopień decentralizacji państwa i system polityczny różnią się” – pisze Autorka.

Tekst przedstawia przedmiot z kilku perspektyw. Zawarta w nim teoria politologiczna odnosi się do źródeł, przebiegu i skutków działań zbrojnych. Praca ma również cel praktyczny, choć jest on – jak przystało na pracę naukową – konsekwentnie podporządkowany poznawczemu. W każdym razie książkę z pożytkiem mogą przeczytać zarówno badacze, naukowcy i studenci, jak i praktycy polityki. Śledzić analizy i wnioski Autorki można z punktu widzenia Polski, prowadzonej przez nią polityki międzynarodowej i wewnątrzpaństwowej. W książce eksponowana jest

jednak perspektywa Unii Europejskiej. Takie spojrzenie jest szczególnie cenne, bo Unia, by przetrwać i się rozwinąć, powinna zintensyfikować prace nad instytucjami wspólnymi dla wszystkich, będącymi podstawą strategii bezpieczeństwa. Spotyka się w niej jednolita i operatywna polityka zagraniczna z militarną. Autorka poświęca szczególnie wiele uwagi konieczności nadania Unii tożsamości w kontekście jej starań o zapewnienie bezpieczeństwa. Pisze, że „Europejska Strategia Bezpieczeństwa, opublikowana w 2003 r. traktuje bezpieczeństwo bardzo szeroko, jednak większość zagrożeń, które wymienia wynika z destabilizacji politycznej, gospodarczej i społecznej państw”, wskazując fundamentalny punkt wyjścia dla rozważań nad europejskim bezpieczeństwem. Agata Dziewulska traktuje go także jako początek analizy obecnego przygotowania Unii Europejskiej do stawienia czoła zagrożeniom.

Tekst Agaty Dziewulskiej odznacza się nie tylko wagą jako fundamentalnej problematyki. Wyraża również jasność pojęć i myśli. Te dwie cechy stanowią, godną podkreślenia, zaletę książki. Myśl Autorki zmierza drogą wytyczoną przez Hobbesa. To nie państwo jest głównym zagrożeniem wolności, to jego brak, dezintegracja i upadek stanowi teraz najważniejsze niebezpieczeństwo dla wolności. Zarówno krajowców, jak i ludzi mieszkających gdzie indziej. Przeciwnieństwem wolności nie jest bezpieczeństwo. Odwrotnie, bezpieczeństwo stanowi warunek realnego korzystania przez jednostkę z wolności. O tym również traktuje tekst Dziewulskiej.

Paweł Kozłowski